

PROEFSTATION VOOR DE RUNDVEEHOUDERIJ

ONTWIKKELINGSBEDRIJVEN VOOR RUNDVLEESPRODUKTIE
RESULTATEN VAN EEN ENQUETE BIJ O.- EN S.-BEDRIJVEN

Ir. W.L. Harmsen

INHOUDSOPGAVE

	<u>Blz.</u>
Inleiding	5
1. Bedrijven en oppervlakte	6
2. Bedrijfsresultaten	7
3. Bijdrage rundvleesproduktie in het inkomen	7
4. Beoordeling van de bedrijven met rundvleesproduktie	8
5. Stallen	8
a. Aantal stieren	8
b. Staltype	9
c. Muren	9
d. Dakbedekking	9
e. Isolatie	9
f. Ventilatie	10
g. Voerhek	10
h. Kelders	10
i. Hokdiepte	10
j. Stieren per hok	10
6. Opinie stallenbouw	11
7. Systeem van vleesproduktie	11
8. Opfok en uitgangsmateriaal	12
9. Voeding	13
10. Gezondheid van de stieren	14
11. Uitval	15

INLEIDING

In het kader van de bijdrage-regeling voor rationele rundvleesproduktie van het ontwikkelings- en saneringsfonds voor de Landbouw werd in 1971/72 subsidie verleend voor nieuwbouw en verbetering van stallen ten behoeve van de rundvleesproduktie.

Voor deze subsidieregeling zijn maximaal 50 bedrijven in aanmerking gekomen die een stal wensten te bouwen voor minimaal 100 dieren.

Om enig inzicht te verkrijgen in het type en de inrichting van de gebouwde stallen, het aantal dieren, het toegepaste systeem van voeding e.d. werd door de Sektie Vleesvee van het Proefstation voor de Rundveehouderij een enquête ingesteld.

Met medewerking van de rundvleesproduktie-specialisten van de voorlichtingsdienst zijn de van 46 bedrijven verkregen gegevens op de enquêteformulieren uitgewerkt.

De resultaten zijn in dit verslag samengevat. Al deze bedrijven hebben zich ingericht voor vleesstierenhouderij.

1. BEDRIJVEN EN OPPERVLAKTE

De verdeling van de geënqueteerde bedrijven over het land was als volgt:

Drenthe	2	bedrijven
Overijssel	9	"
Gelderland	14	"
Noord-Holland	1	"
Zuid-Holland	2	"
Zeeland	4	"
Noord-Brabant	10	"
Limburg	<u>4</u>	"
	46	bedrijven

De geënqueteerde bedrijven liggen vooral op het Oostelijk- en Zuidelijk zandgebied en op de akkerbouwbedrijven in ZW-Nederland en de IJsselmeerpolders.

Een overzicht van de bedrijfsoppervlakte en de verhouding grasland/bouland is als volgt:

ha cultuurgrond	aantal bedrijven	percentage grasland t.o.v. bouwland			
		< 25%	25-50%	50-75%	> 75%
< 10 ha	1	-	-	-	1
10-20 ha	7	1	3	-	3
20-30 ha	12	3	1	4	4
30-40 ha	9	3	6	-	-
40-50 ha	7	3	1	-	3
> 50 ha	<u>10</u>	<u>6</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
totaal	46	16	13	5	12

Uit dit overzicht blijkt dat de bedrijfsgrootte niet van duidelijke invloed is geweest bij de uitbreiding van de produktie van rundvlees. Met uitzondering van enkele bedrijven (4 grote graslandbedrijven) zien we dat naarmate de oppervlakte cultuurgrond stijgt er een lager percentage grasland op de bedrijven voorkomt. Dit betekent echter niet dat de oppervlakte grasland op de grotere bedrijven geringer is.

2. BEDRIJFSRESULTATEN

Aan de vleesstierenhouders is gevraagd naar de mening over de bereikte of te bereiken bedrijfsresultaten met de vleesproduktie.

Op 10% van de bedrijven verwacht men matige bedrijfsresultaten, op 70% van de bedrijven goede resultaten en op 20% van de bedrijven zeer goede resultaten.

Op ca 30% van de bedrijven zijn plannen, in meer of minder gevorderd stadium, voor het bouwen van stallen voor verdere uitbreiding van de vleesproduktie (totaal ca 1000 stieren).

Op de meest bedrijven wordt naast de rundvleesproduktie een deel van het inkomen verkregen uit andere takken van landbouw.

Een indeling van de bedrijven met andere bronnen van inkomsten is als volgt:

alleen rundvleesproduktie	4	bedrijven
met vleeskalveren + zoogkoeien	2	"
met varkens	11	"
met melkvee	7	"
met pluimvee	2	"
met akkerbouw	19	"
diversen	5	"

Uit het voorgaande blijkt dat de combinatie van akkerbouw met rundvleesproduktie en varkens met rundvleesproduktie vrij veel voorkomt.

Daarnaast zijn er ook bedrijven die het melkvee in verband met risico-spreiding (garantieprijs) niet willen of durven af te stoten.

3. BIJDRAGE RUNDVLEESPRODUKTIE IN HET INKOMEN

Om een indruk te krijgen in hoeverre de rundvleesproduktie bijdraagt in het arbeidsinkomen zijn de bedrijven ingedeeld naar het deel van het inkomen dat uit de vleesproduktie komt.

Klaase

tot 40%	inkomen uit vleesproduktie op	9	bedrijven
40 - 60%	" " " "	22	"
60 - 80%	" " " "	9	"
80 - 100%	" " " "	6	"

Gezien de hoge investeringen in gebouwen en vee met daarbij de prijsrisico's ligt het voor de hand dat veel boeren besluiten voorlopig niet over te gaan op het uitsluitend produceren van rundvlees.

4. BEOORDELING VAN DE BEDRIJVEN MET RUNDVLEESPRODUKTIE

Aan de specialisten van de rundvleesproduktie werd gevraagd of er nog opmerkingen waren over de bedrijven.

Bij de verzameling van deze gegevens beoordeelde men op 75% van de bedrijven de boer als een vakbekwaam en goede ondernemer. Op de overige 25% van de bedrijven waren meestal wat aanloopmoeilijkheden en onervarenheid met de rundvleesproduktie. Vooral de hoeveelheid, soort en de kwaliteit van het eigen gewonnen ruwvoer laten nogal eens te wensen over.

Ook de opfok van de kalveren is op de beginnende bedrijven vaak wat moeilijk, terwijl de huisvesting ook nogal eens te wensen overlaat.

Verder zal op een aantal bedrijven de specialisatie verder kunnen worden doorgevoerd, zodat meer tijd vrij komt voor de technische aspecten van de rundvleesproduktie. Vooral de gezondheid en de voeding, met daarnaast de prijzen bepalen in sterke mate de te behalen bedrijfsresultaten.

5. STALLEN

a. Aantal stieren

Alvorens over te gaan op gedetailleerde gegevens van de stal en stalinrichting wordt een overzicht gegeven van de stalruimte, het aantal stieren waarvoor is gebouwd en hoeveel stieren er elk jaar slachtrijp kunnen worden gemaakt.

<u>nieuwbouw naar</u> <u>aantal stieren</u>	<u>Aantal bedrijven met</u> <u>vergroting door nieuwbouw</u>
< 100	11
100 - 150	24
150 - 200	5
200 - 250	5
> 250	1
	<hr/>
	46

Op de groep bedrijven met nieuwbouw voor minder dan 100 stieren wordt naast deze nieuwbouw stalruimte in de bestaande bedrijfsgebouwen benut.

Zoals wel was te verwachten, zijn de meeste gesubsidiëerde stallen gebouwd met een capaciteit van 100 - 150 stieren.

Omdat de stieren langer dan een jaar op de bedrijven worden gehouden, ligt het aantal jaarlijks af te leveren stieren wat lager dan de capaciteit van de stal aangeeft.

Op 18 bedrijven worden minder dan 100 stieren per jaar afgeleverd. op eveneens 18 bedrijven is dit aantal 100-150 en voor 6 bedrijven 150-200 stieren. 4 bedrijven leveren jaarlijks meer dan 250 stieren af.

Het gemiddelde aantal stieren dat per jaar per bedrijf als slachtdier kan worden afgeleverd is ca 120 stuks. Er zijn echter ook enkele grotere bedrijven met meer dan 250 stuks per jaar.

Bij de subsidieregeling was het ook mogelijk een gedeelte van de stal in te richten als opfokafdeling, De volgende gegevens hierover zijn verkregen:

Opfokruimte in nieuwbouw	10	bedrijven
Opfokruimte in bestaande bedrijfsschuur	32	"
Geen opfok door aankoop op oudere leeftijd	4	"

Duidelijk komt naar voren dat men in ongeveer 80% van de gevallen stallen gebouwd heeft voor stieren welke de opfokperiode reeds achter de rug hadden

b. Staltype

Van de 46 geënqueteerde stallen zijn de volgende typen gebouwd:

41	roostervloerstallen
3	grupstallen
1	roostervloer met ligboxen
1	ingestrooide stal

Duidelijk favoriet is de bouw van de roostervloerstal voor vlees-vee in de praktijk.

Als materialen voor de stal kwamen de volgende variaties voor:

c. Muren

Steensmuur	11	stallen
Spouwmuur	21	"
Stenen voet + hout of asbest platen	9	"
Betonblokken	5	"

d. Dakbedekking

Asbest golfplaten	38	stallen
Pannen	6	"
Masoniet of eterniet	2	"

Opvallend is de wat duurdere bouw van een spouwmuur die op de helft van de bedrijven is aangebracht.

Ook zijn er enkele bedrijven waar de dakbedekking met pannen of masoniet is uitgevoerd. Meestal is deze duurdere uitvoering het gevolg van strenge eisen van schoonheidscommissies.

c. Isolatie

Het wel of niet isoleren van het dak was als volgt:

Wel een geïsoleerd dak	33	stallen
Niet geïsoleerd dak	9	"
Isolatie door een zolder	4	"

Bij de niet geïsoleerde stallen is nogaleens een stro- of rietzoldertje boven de stieren aangebracht.

f. Ventilatie

Open nok ventilatie	21 stallen
Mechanische ventilatie	24 stallen
Regelbare kleppen en deuren	1 stal

Enkele stallen hebben een geïsoleerd dak met een open nok ventilatie. Meestal gaat een geïsoleerde stal samen met mechanische ventilatie.

g. Voerhek

De volgende uitvoeringen kwamen voor:

Zweeds voerhek	33 stallen
Vastzethek	9 "
Buisafscheiding	1 "
Aangebonden grupstal	3 "

h. Kelders

Van 42 gebouwde roostervloerstallen hadden de kelders de volgende diepten:

< 1.25	5 stallen
1.25 - 1.50	1 "
1.50 - 1.75	29 "
1.75 - 2.00	6 "
> 2.00	1 "

Over het algemeen maakt men de kelders vrij diep waardoor een flinke inhoud voor de tijdelijke bewaring van de mest wordt verkregen.

i. Hokdiepte

< 3 m	3 stallen
3 m	37 "
> 3 m	2 "

Het blijkt dat meestal roosterbalken van 3 meter lengte zijn gebruikt. De ingestrooide stal heeft een hokdiepte van 14 meter.

j. Stieren per hok

De breedte van de hokken varieerde zodat de volgende indeling voor het aantal stieren per hok is verkregen.

< 5 stieren per hok	1 stallen
5 of 6	15 "
7 of 8	16 "
9 of 10	"

Het meest voorkomende aantal stieren per hok loopt uiteen van 5 - 8 stieren.

6. OPINIE STALLENBOUW

Aan de vleesstierenhouders is ook een vraag gesteld of men tevreden was over de stalbouw. Hieruit kwam de opgave:

38 bedrijven	goed tevreden
7 "	matig tevreden
1 "	niet tevreden

De voorzieningen of tekortkomingen over de stalbouw werden als volgt omschreven:

5 stallen	onvoldoende ventilatiecapaciteit
2 "	verkeerd geplaatste open nok
2 "	te lichte voerhekconstructie
3 "	moeilijkheden met de mestverwerking
1 "	tussen afscheidingen van de hokken te lichte constructie
1 "	met roostervloer bleken ligboxen overbodig
5 "	zullen in de bestaande gebouwen de kalveropfokruimte aanpassen en verbeteren.

Onder algemene opmerkingen werd de ventilatie vaak genoemd, waarbij er moeilijkheden waren met goede ventilatie onder verschillende weersomstandigheden, vooral ook waar in de zomer de stieren op stal verblijven.

7. SYSTEEM VAN VLEESPRODUKTIE

De vraag over het gevolgde systeem voor vleesstierenproduktie werd als volgt beantwoord:

Systeem van	12 maanden	geen bedrijven	Percentage van het aantal stieren
	15 à 16 maanden	38 bedrijven	100%
	24 maanden	5 "	100%
	gekombineerd		
	15 en 24 maanden	3 "	
	waarvan 24 maanden	2 "	60%
		1 "	40%

Op de geënquêteerde bedrijven kwam geen produktie van rundvlees voor op uitsluitend krachtvoer. Het merendeel van de bedrijven pro-

beert om de stieren slachtrijp te krijgen in ca 15 à 16 maanden.

Ook is nagegaan hoe de procentuele verdeling was van het afzetpatroon der geslachte stieren over de maanden van het jaar.

januari	4%
februari	4%
maart	7%
april	12%
mei	16%
juni	20%
juli	15%
augustus	8%
september	6%
oktober	3%
november	2%
december	3%

Het blijkt dat nog steeds 2/3 deel van de slachtrijpe stieren wordt afgezet in de maanden april t/m juli. Wel is een tendens dat op de bedrijven met grotere aantallen stieren een grotere spreiding in het afzetpatroon wordt nagestreefd. Ook de bedrijven die alle of een deel van de stieren aanhouden tot 24 maanden verkopen meer gespreid over het jaar.

8. OPFOK EN UITGANGSMATERIAAL

De opbouw van het stierenmateriaal bestemd voor de vleesproductie bestond uit de volgende rassen:

58% MRIJ dieren

32% FH dieren

10% kruislingen of dieren van zuivere rassen zoals Charolais, Limousin, Belgische blauwen of Ch x FH en Li x MRIJ.

De hoofdmoot vormen nog steeds de Nederlandse rassen met bovenaan de MRIJ dieren (veel bedrijven in MRIJ gebieden). Van de 10% opgegeven kruislingen werd het merendeel opgegeven van bedrijven in Zuid-Nederland. Steeds meer bedrijven gaan er toe over om de kalveren zelf op te fokken. Uit de enquête bleek 79% van de bedrijven deze opfok zelf te verzorgen. Op 21% van de bedrijven worden de stieren aangekocht, meestal variërend in leeftijd van 8-12 maanden. Aankoop

van kalveren na de opfokperiode, op een leeftijd van ca 3 maanden bleek niet voor te komen.

9. VOEDING

Bij de informatie over de voeding van de stieren werd een indeling gemaakt naar de leeftijdsklasse.

Leeftijd 0-3 maanden: Naast kunstmelk en babykalverkorrel werd aan ca 84% van de kalveren hooi als ruwvoer verstrekt en aan ca 16% ingekuilde snijmais.

Leeftijd 4-8 maanden: Naast krachtvoer bestaand uit kalverbrok, jongveebrok en gedroogde pulp

op 22%	van de bedrijven	weidegang
" 24%	" " " "	stalvoeding vers gras
" 39%	" " " "	hooi
" 37%	" " " "	voordroogkuil (gras)
" 19%	" " " "	ingekuilde snijmais
" 5%	" " " "	aardappelprodukten

Leeftijd 9-12 maanden:

op 68%	van de bedrijven	A brok (vre 11-15%)
" 32%	" " " "	eiwitrijke brok (vre 25-33%)
" 12%	" " " "	gedroogde pulp
" 63%	" " " "	ingekuilde snijmais
" 34%	" " " "	voordroogkuil (gras)
" 29%	" " " "	bietenkoppen en blad (vers en ingekuild)
" 22%	" " " "	hooi
" 15%	" " " "	aardappelen of aardappelprodukten
" 2%	" " " "	bierbostel
" 2%	" " " "	weidegang

Leeftijd 13-16 maanden: Naast A brok of energie brok dat op alle bedrijven wordt verstrekt:

50%	van de bedrijven	eiwitrijke brok (vre 25-30%)
12%	" " " "	gedroogde pulp
81%	" " " "	ingekuilde snijmais
31%	" " " "	bietenkoppen en blad (vers + ingekuild)
17%	" " " "	voordroogkuil (gras)
10%	" " " "	hooi
12%	" " " "	aardappelen of aardappelprodukten
10%	" " " "	bierbostel

Het blijkt dat in de rantsoenen van de stieren op latere leeftijd steeds meer ingekuilde snijmais en bietenkop en blad is opgenomen.

In de leeftijdsklasse van 4-8 maanden is het aantal bedrijven dat voor de stieren weidegang toepast ongeveer gelijk aan dat met zomerstalvoeding met vers gras.

10. GEZONDHEID VAN DE STIEREN

De gezondheid van de dieren is nagegaan voor drie leeftijden en uitgedrukt in percentages van het aantal van de bedrijven waar de ziekten voorkomen.

Leeftijd 0-3 maanden: Percentage van het aantal bedrijven waar deze ziekte voorkomt

Longontsteking (pneumonie)	74%
Diarree	54%
Paratyphus	3%
Hoest	3%

Leeftijd 4-12 maanden:

Longontsteking	13%
Griepvirus	5%
Parasieten (weidegang)	5%
Rachitis	3%
Tussenklauwontsteking	41%
Gewrichtontsteking	3%
Beengebreen (niet nader omschreven)	16%

Leeftijd boven 12 maanden:

Tussenklauwontsteking	22%
Beengebreen	6%

Opvallend is dat in de leeftijd van 0-3 maanden op veel bedrijven in ernstige, of minder ernstige mate, longontsteking bij de kalveren optreedt. Ook diarree (voedingsdiarree) komt op ca 50% van de bedrijven nog regelmatig voor.

De opfok gebeurt volgens de enquête hoofdzakelijk in de bestaande bedrijfsgebouwen (79%) zodat de ziekten tijdens deze periode niet direkt verband houden met de nieuwbouw stallen.

Op een leeftijd van 4 - 12 maanden, wanneer de dieren uit de opfokruimte naar de roostervloerstal gaan, komen veel gevallen van tussenklauwontsteking en beengebreeken voor.

Bij de oudere stieren komen minder tussenklauwontsteking en beengebreeken voor en de gevallen die voorkomen zijn meestal terug te brengen op stieren die op latere leeftijd op de roosters zijn gekomen.

Verder is uit de praktijk bekend dat het eerste jaar op nieuwe roostervloerbalken vaak wat meer moeilijkheden zijn te verwachten dan enkele jaren later.

11. UITVAL

Het uitvalspercentage van het aantal aanwezige stieren per bedrijf bedroeg:

< 1 %	8	bedrijven
1 - 2 %	11	"
2 - 3 %	11	"
3 - 4 %	6	"
4 - 5 %	5	"
> 5 %	4	"

Op de meest bedrijven is het percentage uitval redelijk tot laag te noemen, maar 4 % en hoger is bij de huidige prijzen van het vee wat te hoog en niet meer acceptabel.

R 1122

Harm/RvE

160 ex.

15 - 8 - 1973